

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ

У статті розглядається вплив пандемії COVID-19 на міграційні процеси в Україні. Проаналізовано зміни масштабів та особливості рухів міграційних потоків, визначено наслідки впливу пандемії та карантинних обмежень.

Ключові слова: міграція, COVID-19, міграційна активність, Україна.

The article considers the impact of the COVID-19 pandemic on migration processes in Ukraine. Changes in the scale and features of migration flows are analyzed, the consequences of the pandemic and quarantine restrictions are determined.

Key words: migration, COVID-19, migration activity, Ukraine.

В умовах глобалізації у сучасному світі міграція населення є невід'ємною складовою системи світового господарства й нормою існування багатьох держав [9]. На міграційні процеси завжди впливав ряд чинників економічного та неекономічного походження. Міграції, які мають економічне походження базуються на різному економічному рівні розвитку окремих держав. До неекономічних належать такі чинники: національні, сімейні, релігійні, політичні та ін. [4, 5].

У грудні 2019 року ситуація у світі почала змінюватися, оскільки були виявлені перші випадки захворювання COVID-19 (викликані вірусом SARS-COV-2). З того часу розпочалася пандемія коронавірусної хвороби, яка триває і в 2021 році. Для запобігання більш активного поширення вірусу у багатьох країнах були введені карантинні обмеження. Важливим наслідком таких карантинних заходів стала відсутність можливості мігрувати в інші країни та перетинати адміністративні кордони в середині країни місцезнаходження. Українські мігранти стикнулися з проблемою повернення на батьківщину, також відсутністю роботи, оскільки більшість підприємств призупинили свою діяльність або ж скоротили кількість персоналу. Крім відсутності можливості заробітку посилилася проблема соціального захисту мігрантів в країнах перебування. За результатами соціологічного дослідження [7], яке було проведено аналітичним центром Gremi Personal виявлено, що 33,3% українських мігрантів відчували негативний вплив карантинних обмежень, введених польським урядом, із них 48,2% опитаних респондентів заявили, що відчували зменшення доходу, а 20,1% вказали на проблеми із затримкою документів, які потрібні для перебування мігранта в Польщі. За даними Всеукраїнської Асоціації компаній з міжнародного працевлаштування, з березня до кінця травня 2020 р. в Україну повернулося близько 500 тис. мігрантів, це переважно ті, хто мав короткострокові контракти. Мігранти, в яких є довгострокові контракти, переважно мають дозвіл на постійне проживання тому продовжують залишатися за кордоном [4].

Оцінити наслідки закриття кордонів для нашої держави наразі є складним завданням, разом з тим, звітні матеріали Національного банку України [6] свідчать, що неможливість виїзду за кордон з метою працевлаштування та повернення українських мігрантів на батьківщину призводить до зменшення обсягу валютних трансфертів в Україну. Це в свою чергу буде посилювати конкуренцію на українському ринку праці. За прогнозами НБУ [6], пандемія COVID-19 може вплинути на зменшення обсягів грошових переказів приблизно на 20 % порівняно з минулим роком. Разом із тим, повернення мігрантів може сприяти зменшенню дефіциту працівників, яких потребує держава.

Щодо повернення мігрантів в Україну, варто зазначити що за даними Держприкордонслужби [2] протягом березня-травня позитивне сальдо в'їзду населення склало 429 тис. осіб, тоді як у грудні 2019 р. воно становило 400 тис. осіб та було майже

повністю компенсоване виїздом у січні та лютому 2020 р. За березень-травень 2020 р. скоротилася сума приватних валютних надходжень приблизно на 8%.

Аналізуючи дані демографічної статистики на сайті Держстату України [3], можна зробити висновок, що кількість вибулих осіб з території нашої держави значно зменшилася порівняно з минулими роками, наприклад, у 2020 р. ця цифра зменшилася на 30,3% порівняно з 2018 р. Звісно, на це вплинули чинники різного характеру, однак найбільший вплив мали саме карантинні обмеження в світі. Серед країн-реципієнтів українських мігрантів лідирують, як зазвичай, європейські: Польща, Німеччина, Чехія, Австрія, Литва та інші. Е.М. Лібанова відзначає [4], що мігранти з України вже звикли не конкурувати з місцевим населенням за місця на ринку праці і займають менш престижні робочі місця. Особи, які мають робітничі професії можуть підвищувати рівень своєї кваліфікації на роботі в країні міграції, а представники професій, діяльність яких пов'язана більше з розумовою працею в результаті займаються менш кваліфікованою роботою. Така ситуація вже багато років характеризує наслідки міграційних рухів для громадян України. Крім того, більшість українських мігрантів не мають можливості працювати за кордоном на віддаленій роботі під час локдауну, так як це може робити місцеве населення, через специфіку сфер працевлаштування: будівництво, промислове виробництво, сфера послуг тощо.

В умовах карантину посилилася проблема нелегальної міграції, наприклад, в мігрантів закінчується термін візи, а повернутися на батьківщину через закриття кордонів немає можливості, тому вони залишаються нелегально в країні перебування.

Через пандемію COVID-19 в Україні посилюється рівень безробіття. За даними Державної служби зайнятості [8], за період січень-серпень 2021 р. рівень безробіття зріс від 8,5 % до 10,1%. Рівень безробіття є однією із рушійних сил, що спонукає населення до міграцій за кордон з метою працевлаштування.

Оцінюючи наслідки впливу пандемії на міграційні процеси населення можна зробити висновок, що COVID-19 значним чином змінив масштаби та характер міграційних рухів. Міграції завжди характеризувалися динамічністю, стихійністю та невпорядкованістю, а в умовах пандемії ситуація ускладнилася. Коронакриза посилила соціально-економічні проблеми в Україні та світі, що існували ще до початку карантину. Для оптимізації регулювання міграційних рухів держава має враховувати комплексний підхід до вирішення проблем, які є основними факторами міграційної активності [1].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гукалова І.В. Вступ до фаху: географія і суспільство. Навч. посіб. / І.В. Гукалова, Д.С. Мальчикова. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 268 с.
2. Державна прикордонна служба [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dpsu.gov.ua>
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ds.htm
4. Лібанова Е.М. Зовнішня трудова міграція з України: вплив COVID-19 [Електронний ресурс] / Е.М. Лібанова, О.В. Позняк. – Режим доступу: <https://dse.org.ua/archive/42/2.pdf>
5. Мальчикова Д.С. Сучасні внутрішні міграції в Україні: тенденції, проблеми, шляхи вирішення / Д.С. Мальчикова, Л.В. Лозова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: географічні науки. – Херсон, 2016. – Вип. 6. – С. 63-68.
6. Національний банк України. Інфляційний звіт. Квітень 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2020-Q2.pdf?v=4
7. Пульс трудової міграції. Аналітичний рапорт Gremi Personal [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gremi-personal.com.ua/backend/wp-content/uploads/2021/03/puls-trudovoi-migracii.pdf>

8. Ситуація на ринку праці та діяльність державної служби зайнятості у січні-жовтні 2020 року. Державна служба зайнятості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/67>

9. Топчієв О. Г. Методологічні засади географії: Підручник / О. Г.Топчієв, Д. С.Мальчикова, І. О.Пилипенко, В. В.Яворська. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 366 с.

Рекомендує до друку науковий керівник професорка Мальчикова Д.С.